

Przedmowa

Komunikacja dla człowieka jest jak powietrze. Nie dostrzega go, nie myśli o nim, ponieważ jest czymś naturalnym, wpisanym w zwykłe życie. W tym znaczeniu jest jak rzemiosło, wykonywane codziennie i mechanicznie. Może być jednakże prawdziwą sztuką, gdy staje się świadomym narzędziem i przestrzenią budowania relacji, serdecznych, pełnych empatii kontaktów. Komunikacja staje się sztuką, gdy jest komunikacją uważną i świadomą, wyrażoną poprzez kompetencję komunikacyjną oraz etyczną.

Sztukę komunikacji ma bardzo dobrze opanowaną papież Franciszek – jeden z największych liderów XXI wieku. Człowiek roku, ogłoszony przez tygodnik „Time” (2013), największy światowy przywódca według amerykańskiego magazynu „Fortune” (2014), jeden z najbardziej wpływowych postaci świata zdaniem amerykańskiego „Forbesa” (2015). Co sprawia, że papież Franciszek jest tak postrzegany? Wspólnym mianownikiem tych światowych wyróżnień jest jego sztuka komunikacji. Jego umiejętność komunikacji wyraża się w otwartości na drugiego człowieka, w zrozumieniu i poszanowaniu życiowego doświadczenia, odrębnych poglądów, każdej sytuacji materialnej oraz kondycji duchowej człowieka. Ten jego kunszt komunikacji obrazują konkretne gesty:

- w czwartek po konklawe jedzie do hotelu i reguluje rachunek za swój pobyt (2013);
- zaprasza chłopca Alberto di Tullio z zespołem Downa do wspólnej przejażdżki papamobilem (2013);

- obejmuje i przytula Vinicio Rivę z twarzą mocno zdeformowaną przez chorobę (2013);
- dzwoni i rozmawia osobiście ze zgwałconą kobietą z Argentyny (2013);
- odprawia mszę świętą w więzieniu dla nieletnich w Casal del Marmo i obmywa nogi nieochrzczonej muzułmance (2013);
- pochyla się nisko przed patriarchą Konstantynopola Bartłomiejem i prosi o błogosławieństwo (2014);
- prosi o pochowanie bezdomnego, zwanego Willym na watykańskim cmentarzu (2015);
- odwiedza Wielką Synagogę w Rzymie;
- robi z młodzieżą selfie.

Fenomen komunikacji papieża Franciszka polega na ciągłej gotowości i zdolności prowadzenia komunikacji „na peryferiach”. Peryferia, czyli tereny położone daleko od centrum, Franciszek interpretuje jako środowiska, nieznające Boga lub żyjące z dala od Niego. To także – jego zdaniem – tzw. peryferia egzystencjalne, obrazujące trudne życiowe sytuacje – biedę, grzech, samotność, opuszczenie, brak poczucia sensu, smutek czy cierpienie. Wyrażeniem „peryferia” obrazuje on także sytuacje w życiu, wyrażające brak nadziei i wiary. Powtarza często: „(...) mając do wyboru Kościół poobijany, który wychodzi na ulice, i Kościół chory z powodu zamknięcia w kręgu własnych spraw, zdecydowanie wolę ten pierwszy. A chodzi o ulice, gdzie żyją ludzie, gdzie można do nich dotrzeć naprawdę i z czułością. Wśród tych dróg są również drogi cyfrowe, pełne ludzi, często zranionych: mężczyzn i kobiet szukających zbawienia lub nadziei”¹.

Pontyfikat na „peryferiach”, wyrażający prowadzenie Kościoła nie zza murów Watykanu, ale wśród ludzi i z ludźmi. Wraz z papieżem Francisz-

¹ Franciszek, Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania. Orędzie na 48. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, https://w2.vatican.va/content/francesco/pl/messages/communications/documents/papa-francesco_20140124_messaggio-comunicazioni-sociali.html (dostęp: 13.07.2015).

kiem powraca franciszkańska idea Kościoła ubogich, która nie ogranicza się jedynie do biedy fizycznej i materialnej, ale także duchowej. Mówi o różnych współczesnych biedach – o plotkowaniu, o zgubnym porównywaniu się z innymi, o braku miłości, o egoizmie, o podtrzymywaniu w sobie i w innych fałszywego obrazu Boga. Prosi i apeluje – jak Chrystus – o zmianę myślenia – przemianę życia, o odwrócenie się od tego, co szczęście zabiera. Tym samym wyciąga z biedy, ubóstwa, zapraszając do niewyobrażalnego bogactwa.

Refleksja Franciszka na temat komunikacji, zebrana w tej książce², nawiązuje przede wszystkim do zagadnień związanych z człowiekiem i jego zewnętrzną lub wewnętrzną biedą. To właśnie w perspektywie komunikacji Franciszek pyta o jego kondycję – duchową, moralną, polityczną, kulturową i społeczną. Stawia pytania, które stanowią niejako „kwadrans szczerości” na miarę współczesnych wyzwań:

„Jak (...) przekaz może służyć autentycznej kulturze spotkania?”³

„Co (...) pomaga nam w środowisku cyfrowym wzrastać w człowieczeństwie i coraz lepiej wzajemnie się rozumieć?”⁴

„Jak możemy, mimo wszystkich naszych ograniczeń i grzechów, naprawdę być sobie bliscy?”⁵

„Czy pragniecie być tą siłą miłości i miłosierdzia, która chce odważnie przemieniać świat?”⁶

² Wszystkie zebrane teksty, tytuły i wprowadzenia do tekstów pochodzą z „L'Osservatore Romano” (wyd. polskie) i zostały opublikowane na www.opoka.org.pl lub www.w2.vatican.va. Jeśli źródło, tytuł lub wprowadzenie są inne, to zamieszczono informacje na ten temat w przypisie. W tekstach zachowano oryginalne przypisy.

³ Franciszek, Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania.

⁴ Tamże.

⁵ Tamże.

⁶ Franciszek, Święto wiary i braterstwa. Audycja generalna (04.09.2013), https://w2.vatican.va/content/francesco/pl/audiences/2013/documents/papa-francesco_20130904_udienza-generale.html (dostęp: 20.07.2015).

Tymi pytaniami prowokuje człowieka do refleksji nad własną biedą. Zaprasza tym samym do świadomej i uważnej komunikacji w Kościele.

Tą oto książką zapraszamy Cię, Drogi Czytelniku, do odczytania przepisu na dobrą komunikację, a tym samym bogate życie, pełne świadomej miłości i uważnego porozumiewania się. Publikacja ta daje również szansę jeszcze lepszego poznania Franciszka – papieża zaskakujących komunikatów typu: „Chcesz wygrać wojnę? Nie prowadź jej!” lub „Bądźcie mężni, nie bójcie się płakać!”.

Małgorzata Laskowska, Krzysztof Marcyński SAC
Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa UKSW

Warszawa–Londyn, 6 stycznia 2016